

Seksualiteit bespreken in de kerk

Verantwoordingsdocument

Auteur: Arieke Sonnemans-Kazen

Opdrachtgever: Marc Angenent

Begeleider: Dirk van Schepen

Christelijke Hogeschool Ede

Godsdienst Pastoraal Werk

Inhoudsopgave

Projectplan	3
Procesverslag.....	6
Initiatieffase en definitiefase.....	6
Ontwerp en voorbereidingfase	6
Realisatiefase.....	7
Wat heb ik geleerd van het afstuderen.....	9
Popularisering.....	11
Samenvatting.....	11
Artikel	11

Projectplan

Projectopdracht:	Seksualiteit in de kerk
Versie:	5.0
Datum:	23-01-2013
Auteur:	Arieke Kazen
Opdrachtgever:	Marc Angenent, De passiecoach Utrecht

1. Aanleiding

Mijn opdrachtgever is Marc Angenent. Hij is 20 jaar voorganger geweest voordat hij zijn praktijk de Passiecoach Utrecht, seksuele hulpverlening startte. Op de projectenbank die op entree te vinden is (interne site van de Christelijke Hogeschool Ede) stond een bericht voor een vraag over een project over de discrepantie tussen theologie en praktijk van seksualiteit. Uit nieuwsgierigheid heb ik contact opgenomen. Marc Angenent kwam hij tot ontdekking dat verschillende Christelijke mensen gebruik maakten van seksspeeltjes. De meeste christenen willen echter niet geconfronteerd worden met de pornografische beelden die onvermijdelijk aanwezig zijn in erotische (web)winkels. Dit werd dus als een probleem ervaren. Marc Angenent besloot zijn eigen webwinkel te starten om deze (christelijke) doelgroep tegemoet te komen, een webshop zonder pornografische beelden. De lancering heeft voor veel ophef gezorgd in de media. Hier zal ik rekening mee moeten houden in het gehele project. Dit gegeven kan namelijk een voordeel maar ook een nadeel zijn. Marc Angenent krijgt niet alleen uit zijn praktijk allerlei vragen rondom seksualiteit maar ook via de mail e.d. Hierdoor is de vraag ontstaan wat speelt er in de kerk rondom dit thema. Is er echt geen openheid of zien we die openheid niet? Of te wel welke behoefte ligt er ten aanzien van dit onderwerp, en waarin zou Marc Angenent als theoloog en seksuoloog tegemoet komen om in deze behoefte te voorzien.

2. Probleem en doelstelling

Probleemstelling: Hebben christenen (18-plussers) behoefte aan preken, onderwijs of pastorale gesprekken met betrekking tot het thema seksualiteit in de kerk en hoe kunnen kerken in deze behoefte voorzien?

**Seksualiteit:* Seksualiteit is fysieke en/of cognitieve activiteit die gericht is op het oproepen van lichamelijke seksuele reacties en/of gevoelens van seksuele opwindings. (Omschrijving van NVVS) Voor het onderzoek zelf wordt de hele breedte van seksualiteit gebruikt dus niet alleen de lichamelijke en emotionele kant, het genot, maar van kinderen krijgen tot de ethische vragen die seksualiteit oproepen. Dit betekent echter niet dat alles aanbod zal komen die dit onderwerp oproept. In de interviews/enquêtes laat ik in ieder geval naar voren komen de fysieke kant (het genot), voorlichting en het krijgen van kinderen. Daarnaast zorg ik er wel voor dat er ruimte is voor de respondenten voor overige vragen en/of opmerkingen, zodat ze hun associatie met seksualiteit en de behoefte (wat de kerk zou kunnen bieden) die deze associaties oproepen kwijt kunnen.

***Kerken:* Het onderzoek richt zich vooral op voorgangers in de kerk. Hoe kunnen voorgangers als leiders van de kerk er voor zorgen dat er wordt voorzien in de behoefte van de gemeenteleden. Naast voorgangers richt ik me in dit onderzoek ook op andere relevante professionals die bezig zijn op het gebied van seksualiteit en geloof.

Deelvraag	Hoe	Wanneer af
<i>Wat heb ik nodig om het onderzoek uit te voeren:</i>	Onderzoeken welke vorm het beste is voor de enquêtes onder de kerkleden. (papier of digitaal)	Week 44 – 45
	Bedenken hoeveel respondenten ik minimaal wil	
	Diepte interview maken Enquêtes maken	Week 48 – 51
	Predikanten benaderen die mee willen werken aan interview	Week 44-51
Waarom zouden kerken seksualiteit bespreekbaar moeten maken? -Visie op seksualiteit -Rol en taak van de kerk -Pornificatie van de maatschappij -Hoe houdt je rekening met de doelgroep; seksuele levensloop	Visiestuk, literatuurstudie	
Hoe is het proces verlopen waardoor de predikant of professional besloten heeft om seksualiteit bespreekbaar te maken?	Diepte interview met predikant of professional.	Week 5 – 11
Wat wordt er momenteel aangeboden in de prediking, pastoraat en onderwijs om het onderwerp seksualiteit bespreekbaar?	Diepte interview met predikant of professional.	Week 5 – 11
Hoe ervaart de voorganger of professional het om het thema seksualiteit bespreekbaar te maken?	Diepte interview met predikant of professional.	Week 5 - 11
Wat zijn de verwachtingen van de voorganger(s) over in hoeverre het aanbod aansluit bij wat de kerkleden zouden willen of nodig hebben op het gebied van het bespreekbaar maken van seksualiteit?	Diepte interview met predikant of professional.	Week 5 – 11
Hoe waarderen de christenen het aanbod in de prediking, pastoraat en onderwijs waarin gesproken wordt over seksualiteit?	Anonieme enquête voor christenen 18+ (digitaal).	Week 6 – 11
Waar hebben de kerkleden behoefte aan wat betreft de manier hoe seksualiteit besproken wordt in de prediking, onderwijs en pastoraat?	Anonieme enquêtes voor christenen 18+ (digitaal).	Week 6 – 11
Is er een verschil tussen het aanbod van de kerk en de behoefte van christenen?	Analyseren van de enquêtes en interviews.	Week 11 - 14
Hoe kan de kerk voorzien in de behoefte van haar kerkleden en hoe kan Marc Angenent aansluiten in de behoefte van christenen?	Aanbeveling en rapport schrijven.	Week 14 –16

Doelstelling: Voor Marc Angenent gegevens te verzamelen op dit gebied zodat hij die kan gebruiken om aan te sluiten bij de kerk. Het is daarmee deels ook pr voor zijn seksuele hulpverleningsbedrijf, de passiecoach.

3. Projectresultaten

Bevindingen rapporteren en adviesplan schrijven.

4. Activiteiten

Definitiefase:

-Maken van concept projectplan.

Ontwerpfase:

-Uitbouwen van projectplan en activiteitenplan.

-Visiestuk schrijven en vervolgens bekijken wat voor informatie ik nog nodig heb om te kunnen beginnen met de voorbereidingsfase.

Voorbereidingsfase:

-Contact opnemen met voorgangers en andere relevante professionals.

-Het maken van een plan voor het diepte interview met de voorgangers

-Anonieme enquête maken voor christenen 18+.

Uitvoeren:

-Uitvoeren van interviews en enquête.

-Interviews en enquêtes uitwerken en conclusies trekken.

-Aanbeveling schrijven.

-Stuk schrijven voor de popularisering

Nazorgfase:

-Presenteren van het resultaat van het onderzoek.

-Uitkomst publiceren (in wat voor vorm dan ook voor de popularisering)

5.Tijd *

Zie tijdschema in de deelvragen.

*Ik wil afstuderen met de ronde die rond juli diploma ontvangen.

6.Geld/uren

Er zijn 19 ec beschikbaar voor het project. Hier gaan aantal uren af voor o.a.

studieloopbaanbegeleiding en het eindgesprek. Het komt er op neer dat er ongeveer 500 uur vanuit mijn kant beschikbaar is voor dit project.

Van Marc Angenent wordt verwacht dat hij minimaal 12 uur beschikbaar stel om inhoudelijk te kunnen reageren op het project.

7.Kwaliteit

Het project bevat voldoende kwaliteit als het voldoet aan de criteria die zijn opgesteld voor het afstudeerproject, die zijn opgesteld door de opleiding.

8. Communicatie

De communicatie van en naar de opdrachtgever verloopt voornamelijk via mail contact.

Per fase wordt gekeken hoeveel gesprekken er nodig zijn om verder te komen in het project.

In deze gesprekken wordt er gekeken of dit project nog steeds leidt naar wat de opdrachtgever nodig heeft, en kan hij inhoudelijk feedback geven.

Met de afstudeercoach verloopt contact via de mail en begeleidingsmomenten. Afgesproken is dat er in ieder geval na elke fase contact zal zijn.

9.Organisatie

Omdat Marc Angenent voor zich zelf werkt en ik dit project zelfstandig uitvoer. Is het contact direct naar elkaar (is beschreven in communicatie).

Procesverslag

Initiatieffase en definitiefase

Vorig jaar maart nam ik na aanleiding van een bericht op de projectenbank contact op met Marc Angenent. Het bleek dat Maaïke Meerhof ook gereageerd had. Na aantal gesprekken met Marc Angenent en Maaïke zijn we in april tot juni bezig geweest met een conceptplan te maken. Na een aantal ideeën en gesprekken met Marc Angenent, besloot Maaïke niet verder te gaan met dit onderzoek. Dit was voor mij een flinke tegenvaller. Ik denk dat samen afstuderen meer voordelen heeft dan individueel afstuderen. Na alle gesprekken ben ik enthousiast geraakt om iets te gaan doen met het thema seksualiteit. Ik besloot individueel verder te gaan. In de oriëntatiegesprekken met Marc Angenent liet hij weten dat hij verschillende vragen heeft over hoe de praktijk in elkaar zit al gaat het om seksualiteit en geloven. Hierdoor kreeg ik veel ruimte om te beslissen welke kant ik zou opgaan in het onderzoek. Deze ruimte zorgde er tegelijkertijd voor dat ik een tijd na heb moeten denken wat een haalbare insteek zou zijn in dit onderzoek. Ik besepte dat ik rekening moest houden met de gevoeligheid die rondom het thema seksualiteit ligt. Uiteindelijk kreeg ik aantal weken voor de zomervakantie groenlicht om een coach aan te vragen bij het praktijkbureau.

Eind augustus, vlak voor het huidige collegejaar kreeg ik een afstudeercoach toegewezen. Via een mail kreeg ik een vervelende boodschap, deze docent zag het niet zitten om mij te begeleiden. Kortweg kwam het er op neer dat deze docent dit onderwerp voor mij te hoog gegrepen vond. Toen ik dat nieuws kreeg ben ik redelijk geschrokken, ik had het niet verwacht. In het conceptplan (dat groenlicht had gekregen door de docent van afstudeervaardigheden) kwam misschien niet duidelijk naar voren wat ik precies wilde gaan onderzoeken en hoe ik dat van plan was om aan te pakken. Ik had het gevoel dat deze docent mij afwees zonder eerst te vragen wat ik precies van plan was. Niet echt een leuke start van het afstuderen. In een gesprek met de docent van afstudeervaardigheden heb ik kunnen uitleggen wat ik van plan was. Hij voorzag geen problemen waardoor ik toch door mocht gaan met dit project met een andere afstudeercoach. Dezelfde dag kreeg ik te horen dat Dirk van Schepen mij zou gaan begeleiden.

Ontwerp en voorbereidingfase

Nadat ik Dirk van Schepen als afstudeercoach toegewezen kreeg begon ik weer met frisse moed. Na een gesprek met hem en vervolgens met Marc Angenent heb ik mijn projectplan verder kunnen aanpassen. Eind oktober werd dit plan goed gekeurd en kon ik aan de slag gaan in de voorbereidingsfase. In eerste instantie was het de bedoeling dat ik vijf tot acht kerken intern zou gaan onderzoeken, helaas kon dit niet doorgaan. In november namen ik en Marc Angenent contact op met verschillende kerken (totaal hebben we ongeveer 20 kerken benaderd) maar geen enkele kerk wilde meewerken. De meeste kerken gaven de reactie dat ze bang zijn dat er rumoer kan ontstaan in hun kerk. Opnieuw een tegenvaller in het afstuderen. Ik had niet verwacht dat kerken niet mee zouden willen werken. Voor mijn gevoel had ik mijn onderzoek van een redelijk veilige kant benaderd; een onderzoek naar het aanbod van kerken en de behoefte van haar kerkleden. In één van de interviews heb ik hier nog naar gevraagd of deze predikant weet waarom kerken niet mee willen werken. Hij gaf een mogelijke verklaring namelijk dat uit een internonderzoek zou kunnen blijken dat de mooie verhalen (de theorie) niet klopt met de praktijk. Na overleg met Dirk van Schepen en Marc Angenent besloot ik mijn onderzoek op een andere manier vorm te gaan geven. De enquête was in eerste instantie bedoeld voor de kerkleden van de geïnterviewde predikant. Door mijn andere opzet werd de enquête toegankelijk voor alle christenen boven de 18 jaar. De interviews heb ik gehouden met aantal predikanten en relevante professionals. Toen ik in januari de afstudeervaardigheden cursus volgde had ik gehoopt om een jaar later klaar te zijn met afstuderen. Helaas verliep het langzamer dan ik gehoopt. Tot december ben ik bezig geweest met alle voorbereidingen te treffen. Ik heb een start gemaakt met de literatuurstudie, de enquête opgezet en de interviews voorbereid.

Achteraf is het maar goed geweest dat het is uitgelopen. Ik had hierdoor in het eerste halfjaar meer tijd om alle andere vakken af te ronden.

Realisatiefase

In januari kon ik voor mijn gevoel eindelijk echt aan de slag. In dit gedeelte van het proces verslag beschrijf ik onder aantal kopjes hoe ik aan een aantal 'hoofdtaken' heb gewerkt om antwoord te kunnen geven op mijn probleemstelling en deelvragen.

Studiedagen

Ik heb besloten om naar twee studiedagen te gaan om informatie te verzamelen en contacten te liggen voor eventuele interviews. In januari ben ik naar een symposium geweest over samenlevingsvormen op de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle. De andere studiedag was georganiseerd door (s)experts netwerk in samenwerking met de EA in Utrecht. Helaas is het mij niet gelukt om meer interviews te regelen door deze studiedagen. De studiedag seksualiteit was net te laat om de interviews nog op tijd te kunnen houden. Op de symposium heb ik geprobeerd contact te maken met verschillende mensen. Ik heb gemerkt dat ik nog steeds iemand ben die graag eerst alles even observeert, kijken hoe mensen op elkaar reageren. Te lang de kat uit de boom kijken zou niet werken dus ik heb mezelf er toe gezet om op mensen af te stappen. Alleen al deze ervaring is goed voor mij geweest. Ik heb verschillende personen gesproken, de meeste mensen waren ouderling binnen een kerk (uit het Noorden). Op één of andere manier heb ik het voor elkaar gekregen om die dag maar één predikant te spreken. Deze predikant kwam uit een klein plaatsje in Groningen. Daar zat ik ook niet op te wachten om helemaal naar toe te gaan. Ik vraag mij af of het aan mij ligt dat ik het niet voor elkaar heb gekregen om de juiste mensen te spreken of dat het gewoon om toeval gaat. Soms heb ik weleens het idee dat er mensen zijn die het voor elkaar krijgen om ergens te komen en precies de juiste mensen aan te spreken waardoor hun netwerk in korte tijd snel uitbreidt. De informatie die ik kreeg op de studiedagen heeft mij aan het nadenken gezet en mij geholpen in het proces om af te studeren. Het bevestigde dat mijn onderzoek van nut kan zijn.

Enquête

Voordat ik de enquête online heb gezet heb ik naast mijn opdrachtgever en afstudeercoach aantal mensen gevraagd om feedback te geven. Achteraf ben ik er achtergekomen dat er aantal fouten inzitten en aantal dingen missen in de enquête. In de uitleg heb ik nergens vernoemd waarvoor ik dit onderzoek doe. Ik had iets meer uitleg kunnen geven over het onderzoek zelf. In het begin heb ik aantal begrippen uitgelegd. Het blijkt (door de open antwoorden) dat niet iedereen de uitleg heeft onthouden of heeft gelezen. Ik had beter de uitleg van de begrippen prediking, onderwijs en pastoraat kunnen herhalen bij de vragen. Bij de vraag over de burgerlijke staat heb ik twee opties gegeven die op het zelfde neerkomen: ongehuwd en single. In het verwerken van de gegevens heb ik de respondenten die aan hebben gegeven ongehuwd te zijn, toegevoegd bij de groep singles. Bij het maken van de conclusies kwam ik er ineens achter dat ik niet gevraagd heb naar de onderwerpen die nu aanbod komen in de preek. Ik heb wel gevraagd welke onderwerpen de respondenten graag zouden willen horen. Bij de vragen over het onderwijs heb ik deze vraag wel gesteld. Hierdoor kon ik het aanbod en behoefte hiervan niet vergelijken. In vraag negen heb ik gevraagd waarom wel of niet aanbod is gekomen wat de respondenten hadden willen horen in een preek over seksualiteit. Daarin kwam aantal keer naar voren over welke onderwerpen er gepreekt worden. Deze resultaten waren te weinig om te kunnen vergelijken met het aanbod en de behoefte. Ik vind het jammer dat ik deze dingen over het hoofd heb gezien. Wat ik ook vervelend vond is dat volgens het programma van thesistools.com je kunt instellen dat aantal vragen verplicht zijn en dat je bij bepaalde vragen doorgestuurd kan worden. Ik ging er vanuit dat door deze instelling alle algemene vragen en de vragen over de behoefte verplicht ingevuld moesten worden om de enquête te kunnen afronden. Bij een aantal vragen had ik ingesteld dat als iemand aangaf dat er bijvoorbeeld geen onderwijs is over seksualiteit bij hun in de kerk dat deze respondenten gelijk door zouden worden gestuurd naar de

volgende pagina, met de vragen over de behoeften van de respondenten. In het programma van thesistools kon ik van te voren kijken hoe de enquête er uit zou zien als hij online kwam. Deze punten kon ik daar niet mee controleren. Ik ging er vanuit dat het goed zou werken. Helaas bleek dit niet zo te zijn.

Het analyseren van de gegevens vond ik pittig werk. Het duurde een tijd voor dat ik begreep hoe SPSS werkte. Ik heb handmatig aantal data moeten bewerken. Het is meerdere keren voorgekomen dat als iemand een antwoord had ingevuld bij anders namelijk (bijvoorbeeld van de kerkelijke achtergrond) maar dat deze respondenten niet dit antwoord hebben aangevinkt. Ondanks het antwoord codeert thesistools dit antwoord als niet ingevuld. Om de data kloppend te maken heb ik dat soort data bewerkt om aan te geven dat het antwoord 'anders namelijk' is. Daarnaast werd de 'no respons' antwoorden verschillend gecodeerd door thesistools. Bij sommige vragen stond bij 'no respons' niks en bij andere vragen stond een nul. Bij aantal vragen was de nul noodzakelijk maar op één of andere manier is dit niet altijd goed gegaan. Hierdoor heb ik alle data handmatig moeten bekijken om te zien of er sprake was van 'no respons'. Alle 'no respons' heb ik gecodeerd met 999 zodat SPSS deze cijfers goed kon verwerken. Dit heeft mij veel tijd gekost. Ik baalde er zo nu en dan van dat mensen zo onzorgvuldig de enquête hebben ingevuld. Ik vraag me af of ze geen zin meer hadden om het in te vullen of dat ze alleen nieuwsgierig waren naar de vragen of dat ze de vragen te persoonlijk vonden om in te vullen. De precieze verklaring van de hoge 'no respons' gehalte kan ik niet achterhalen.

Interviews

Het interviewen heb ik als positief ervaren. Het was een goede ervaring om in gesprek te gaan met de predikanten en professionals. Wel liep ik er tegen aan dat ik geneigd ben om te veel mee te gaan in het verhaal van de predikant of professional. Ik merkte aan mezelf dat ik enthousiast raakte door wat de predikanten en professionals vertelde, hierdoor vond ik het moeilijk om objectief te blijven. Ik denk dat ik wel de belangrijkste punten naar voren heb kunnen halen uit de interviews maar het zou mij niet verbazen dat ik er nog meer uit had kunnen halen. Paar maanden daarvoor heb ik voor een jeugdwerk project samen met een andere studenten mensen geïnterviewd. Door deze ervaring kon ik het verschil zien tussen iemand individueel te interviewen of in een duo. In een duo kun je elkaar aanvullen in de vragen waardoor je meer uit een interview kunt halen. Door de ervaring van in een team samen te werken ervoer ik nog meer de beperkingen van het individueel afstuderen. Desondanks heb ik geprobeerd mij niet te veel door deze emoties te laten leiden. Ik had geen keus (meer) ik moest gewoon doorgaan en proberen zoveel mogelijk uit het onderzoek te halen.

De interviews heb ik opgenomen met een dictafoon. Helaas wist ik niet dat de dictafoon maar anderhalf uur kon opnemen. Bij tweede interview liep ik er tegen aan dat het geheugen vol zat na een kwartier. Ik kon het bestand van eerste interview nog niet verwijderen omdat het nog niet op mijn laptop stond (ik kreeg het niet in één keer voor elkaar om bestand van de dictafoon af te halen, hiervoor moest een apart programma voor gedownload worden). Aan de hand van de geluidsopname heb ik alle interviews uitgeschreven in verbatims. Hierdoor had ik alle informatie beschikbaar wat er tijdens het interview is gezegd. Vervolgens heb ik met verschillende gekleurde stiften kernwoorden en zinnen aangestreept. Met deze kernwoorden en zinnen heb ik een boomstructuur gemaakt. Het verwerken van de resultaten vond ik moeilijk. Ik wist niet goed hoe ik dit moest aanpakken. Puntsgewijs of in een verhaal. In mijn eerste versie van de resultaten besloot ik van elk interview een samenvatting te geven (aan de hand van de boomstructuur). In de conclusie heb ik toen de deelvragen beantwoord. In de feedback die ik heb gekregen van Dirk van Schepen kwam naar voren dat de samenvatting meer iets zou zijn voor in de bijlage. Opnieuw moest ik gaan verzinnen hoe ik de resultaten moest gaan verwerken. In het gesprek over de feedback kwam naar voren dat ik in de resultaten de deelvragen moest beantwoorden. Na heel wat wikken en wegen en frustratie bedacht ik een andere opzet. Maar deze opzet gaf mij nog geen zeker gevoel. Uit de

feedback van Marc Angenent bleek dat hij het lezen van de resultaten (van de interviews) niet als hinderlijk heeft ervaren. Daarom heb ik besloten de opzet van de resultaten niet meer te veranderen.

Adviesrapport

Ongeveer drie, vier weken voor de deadline om een meelezer aan te vragen voelde ik een druk dat de tijd toch echt wel begon te dringen. Het was verstandiger geweest al had ik eerder meer door gewerkt zodat ik meer tijd had gehad om feedback te vragen en te verwerken. De moeite die ik heb ervaren met het verwerken van de interviews had hierdoor veel minder druk op geleverd. Nu was het toch allemaal krap aan. Desondanks merk ik dat ik onder druk het beste werk. Ik laat me minder leiden door hoofdpijn en dergelijke. Zonder druk ben ik geneigd te stoppen zodra ik hoofdpijn voel opkomen. Met druk kan ik hoofdpijn negeren en werk ik gewoon door. Dit is voor mij alleen haalbaar als ik duidelijk zie tot wanneer ik zo hard moet werken. Het geeft een gevoel van voldoening dat ik in korte tijd een heel adviesrapport in elkaar kan zetten. De laatste paar dagen voor de deadline van de meelezer merkte ik dat ik begon op te branden. Door oververmoeidheid begon ik langzamer te worden en ik had minder concentratie. Het viel mij op dat het veel tijd kost om spelling en grammatica te controleren. Voor de versie van de meelezer ben ik bijna twee dagen bezig geweest. Helaas kreeg ik nog als feedback dat ik nog eens kritisch naar mijn stuk moet kijken. Voornamelijk liepen mijn zinnen niet goed. Dat is helaas iets waar ik zelf vrij weinig aan kan veranderen. Na meerdere keren lezen zie ik dat niet. Het is vooral de warrigheid in mijn hoofd die terug is te zien in mijn schrijftaal. Daarom heb ik iemand anders er nog naar laten kijken. Daarnaast heb ik de tekst hardop met mijn moeder nog een keer doorgenomen, om zo de zinnen beter kloppend te maken.

Wat heb ik geleerd van het afstuderen

Ik ben meerdere keren tegen mezelf aangelopen tijdens het afstuderen. Ik was soms erg teleurgesteld dat het niet zo liep als ik had gehoopt. In het begin toen er andere coach gezocht moest worden, toen allemaal veel langer duurder dan gedacht en het idee van kerken intern onderzoeken niet werkte. Maar ook tijdens realisatiefase, ik vond het interviewen best moeilijk. Ik vond het spannend om naar de predikanten en professionals toe te gaan. Ik ben dan bijvoorbeeld bang dat er iets mis gaat met reizen. Ik liep tegen mijn beperkingen aan van mijn ADHD. Ik kon moeilijk (ondanks medicatie gebruik) de prikkels die ik binnen kreeg tijdens het interviewen verwerken. Hierdoor kon ik moeilijk in slaap komen en had ik extra tijd nodig om bij te komen. Ik voelde me soms onzeker bij een volgende fase of keerpunt, ik vroeg me af of ik wel op de goede weg zat. Dat komt doordat ik tussendoor vrij weinig respons heb gekregen. Als je afstudeert met een andere student dan kun je elkaar controleren, stimuleren en ideeën geven. Nu moest vrijwel alle ideeën uit mezelf komen. Dat vond ik soms moeilijk. Vooral op het einde toen ik in korte tijd het adviesrapport in elkaar moest zetten en soms gebrek aan ideeën had. Gelukkig kon ik aan de hand van de gekregen feedback van Dirk van Schepen weer verder.

Alleen afstuderen is tegelijkertijd ook een positieve ervaring. De ervaring dat ik individueel het aan kan om een project vorm te geven. In de jaren ervoor heb ik gevoel gehad dat ik afhankelijk was van andere studenten. Ondanks dat ik een persoon ben die het liefst in een team werkt kan ik het ook zelf. Het geeft me een trots gevoel dat ik zover ben gekomen met dit gevoelige onderwerp. Ik weet dat dit project niet perfect is gelopen. Het heeft veel ogen en haken. Maar ik ben al tevreden om vanwege dat ik dit onderwerp heb durven aan te pakken. Ik heb niet gekozen voor de makkelijkste weg. Ik heb de uitdaging aangenomen en dat kan niemand meer van mij afpakken.

Ik vond het fijn om te merken dat mijn spelling en grammatica verbeterd is. Afgelopen jaren heb ik hier veel commentaar op gehad. Deze afgelopen maanden heb ik geoefend met spelling en grammatica waardoor dit verbeterd is. Daarnaast is denk vooral belangrijk geweest dat ik voldoende tijd heb geïnvesteerd in het lezen van alle stukken. Afgelopen jaren was ik geneigd om dat af te raffelen. Dat kan niet meer vind ik. Een geschreven stuk verdient de aandacht om zoveel mogelijk

spelling en grammatica fouten er uit te halen. Ondanks dat ik er veel meer aandacht aan heb besteed merk ik dat ik niet zelf alle fouten er uit kan halen. Gelukkig heeft mijn moeder (op het laatste moment) nog zoveel mogelijk schrijffouten er uitgehaald.

Ik vond het soms best moeilijk om met thema seksualiteit af te studeren. Het blijft toch een gevoelig onderwerp. Het blijft voor mij toch iets geks hebben om er zo openlijk over te praten, en dat klinkt tegelijkertijd ook weer gek omdat ik er voor pleit dat we meer openheid in de kerk zouden moeten creëren over seksualiteit. Afgelopen jaar heb ik vaak stil gestaan bij mijn eigen seksuele ontwikkeling. Hoe mijn ouders gedacht te hebben mijn seksueel voor te lichten tot nu als getrouwde vrouw. Ik heb veel kunnen nadenken over dit onderwerp door alle boeken die ik er rondom heen heb gelezen. De overtuiging dat het huwelijk een veilige plaats biedt waarin geslachtsgemeenschap kan plaats vinden begon steeds meer te groeien. Tegelijkertijd merkte ik aan mezelf dat er steeds meer irritatie ontstond op de nadruk dat je geen seks voor het huwelijk mag hebben. Ik zie dit soort als een strijd en het verbaast mij niet dat kerken dit ook lastig vinden. Hoe kan je uitleggen dat seksualiteit binnen het huwelijk een veilige plaats is zonder dat je nadruk legt op wel of geen seks voor het huwelijk, dat is lastig. Ik heb geen idee heb hoe je deze kanten op een juiste manier kan belichten. Dat was een frustratie omdat ik antwoord zou willen geven op deze kwestie.

Samenwerking met Marc Angenent

Ik vond het interessant om samen te werken met Marc Angenent. In het begin was het zoeken naar welke kant ik op zou gaan in het onderzoek. Het is aan de ene kant fijn dat een opdrachtgever tevreden is met wat je ook wilt onderzoeken (op dat gebied) vanwege de ruimte die je krijgt. Maar aan de andere kant vond ik dat soms moeilijk. Soms twijfelde ik hierdoor of dit onderzoek ook echt een bijdrage zou leveren voor de praktijk van Marc Angenent. Tijdens het analyseren van de data van de enquête schrok ik wel even aangezien de meerderheid van de respondenten tussen de 18 en 25 jaar is. Marc Angenent werkt zover ik begrepen heb voornamelijk met mensen tussen de 30 en 50 jaar. Deze doelgroep is helaas onderbelicht gebleven. Gelukkig kreeg ik (via de mail) positieve feedback na mijn conceptversie:

“Ik heb met groot plezier je adviesrapport gelezen. Ik mis niets en de volgorde vind ik ook goed. Bv dat je zowel opvoeding als maatschappij aanhaalt en daarna de rol van de kerk. Je geeft duidelijk blijk literatuur eromheen gelezen te hebben en dat je in het onderwerp thuis bent. De aanbevelingen vind ik zeer zinvol. Ik vind het onderzoek eigenlijk ook goed gelukt. Interessante uitslagen en een bevestiging van hoe ik dacht dat het zou zijn. Ik kan je adviesrapport in ieder geval goed gebruiken. Wat mij betreft laat je het zo en besteed je alleen nog tijd aan spelfouten en grammatica. Een mooi stukje werk waar je trots op mag zijn.”

Ik ben blij dat mijn adviesrapport als zinvol wordt beschouwd. Uiteindelijk is het fijn als mensen ook werkelijke wat kunnen met een onderzoek. Dan is het niet alleen maar iets voor school doen maar dan heeft de praktijk er ook nut van.

Popularisering

Samenvatting

In opdracht voor Marc Angenent is er onderzoek gedaan naar de behoefte van christenen in het bespreekbaar maken van seksualiteit in de kerk. Dit onderzoek begint met een pleidooi waarom het belangrijk is dat kerken aandacht besteden aan seksualiteit. Seksualiteit hoort bij het leven en is daarmee een onderwerp dat naast alle andere onderwerpen besproken mag worden in de kerk. Hoe er naar seksualiteit wordt gekeken wordt bedreigd door de visie van de maatschappij, seksualiteit wordt steeds meer los gezien van relaties. Seks is een snack geworden. Het is daarom belangrijk dat kerken hun kans grijpen om op een positieve manier over seksualiteit te spreken. Uit de enquête en diepte-interviews blijkt dat er behoefte is aan meer openheid in het bespreken van seksualiteit. De respondenten geven aan preken en onderwijs te willen horen over seksualiteit. Het liefst zouden de respondenten met een ander echtpaar of gemeentelid over seksualiteit praten. Volgens meerdere respondenten is er nog een taboe op seksualiteit. Daarnaast geven ze aan dat ze zich irriteren dat er veel nadruk ligt op 'geen seks voor het huwelijk'. Uit de interviews komt naar voren dat het bespreekbaar maken van seksualiteit begint bij het bewust zijn van de predikant. Predikanten moeten zelf inzien dat het belangrijk is om aandacht te besteden aan dit thema.

Kernwoorden: Seksualiteit, kerken, preken, onderwijs, pastoraat

Artikel

Ik heb een artikel geschreven wat geplaatst gaat worden op de site van Marc Angenent.

Seks in de kerk

(Leiden, mei 2013) In steeds meer kerken is er aandacht voor het thema seksualiteit. Desondanks zijn er nog steeds kerken waar niet gesproken wordt over seksualiteit. Arieke Sonnemans-Kazen is opzoek gegaan wat christenen zouden willen hoe seksualiteit bespreekbaar gemaakt kan worden in de kerk.

Via interviews (met predikanten en relevante professionals) en een landelijke enquête is er onderzoek gedaan naar het huidige aanbod van kerken met betrekking tot seksualiteit, en wat christenen op dit gebied zouden willen. De enquête is door 318 respondenten ingevuld. De meerderheid van de respondenten (72,9%) is tussen de 18 en 25 jaar. Helaas hebben veel mensen de enquête niet volledig ingevuld, mede hierdoor is de enquête niet representatief voor alle christenen boven de 18 jaar. De cijfers uit de enquête geven een indruk hoe christenen tussen de 18 en 25 jaar het aanbod van de kerk ervaren en wat zij zouden willen met dit thema in de kerk. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de respondenten behoefte hebben aan preken en onderwijs over seksualiteit. Er zijn verschillende onderwerpen gerelateerd aan seksualiteit waarover gesproken mag worden tijdens preken of het onderwijs. Hoe God seksualiteit heeft bedoeld stak als onderwerp er met kop en schouders bovenuit. Ook geven de respondenten aan dat zij willen praten over seksualiteit. Het liefst doen zij dit met een ander echtpaar of gemeentelid. Tenslotte is naar voren gekomen dat ruim 60% van de respondenten haar of zijn vragen over seksualiteit opzoekt op het internet.

In het adviesrapport wordt ingegaan waarom het belangrijk is dat kerken aandacht besteden aan het thema seksualiteit. Seksualiteit is een onderwerp dat past tussen alle andere onderwerpen die besproken kunnen worden in de kerk. Het is een onderwerp dat bij het leven hoort. Daarnaast is

seksualiteit geen verzwegen onderwerp in de Bijbel, denk maar aan Hooglied. Alleen al vanwege deze punten zouden kerken aandacht kunnen besteden aan seksualiteit. Daarnaast wordt het beeld hoe God seksualiteit heeft bedoeld bedreigd door de media. Dit wordt ook wel de pornificatie van de maatschappij genoemd. De media geeft allerlei beelden mee over seksualiteit. Over de man, vrouw verhoudingen maar ook wat seks inhoudt. Seks wordt steeds meer gezien als een snack. Hoe kunnen we als kerk verwachten dat jongeren zich aan de moraal, geen seks voor het huwelijk, houden als de maatschappij iets anders schreeuwt? De vraag is of we als kerk een positief en gezond beeld over seksualiteit willen meegeven?

Uit de verschillende conclusies van het onderzoek zijn aanbevelingen voor kerken geschreven. Deze aanbevelingen geven inzicht waar kerken aan zouden kunnen werken om het thema seksualiteit bespreekbaar te maken.

1. Wees bewust dat het thema seksualiteit een thema is dat bij het leven hoort.
2. Wees bewust dat de moraal die de kerk mee wilt geven niet exact overheen komt met de realiteit.
3. Wees bewust dat mensen beelden mee krijgen vanuit de media, over seksualiteit, die niet overeen hoeven te komen met de werkelijkheid.
4. Probeer elk jaar over seksualiteit te preken bij voorkeur twee tot drie keer per jaar.
5. Ga in gesprek met gemeenteleden van verschillende leeftijden. (Om te ontdekken waar zij behoefte aan hebben met betrekking tot het thema seksualiteit)
6. Biedt naast preken over seksualiteit ook onderwijs aan.
7. Biedt een huwelijksvoorbereidingscursus aan.
8. Leer jongeren praten over hun eigen seksualiteit
9. Wees als predikant of leider een voorbeeld voor de gemeente
10. Stimuleer als predikant en leiders een cultuur van openheid en acceptatie.
11. Vraag indien nodig hulp van buiten af aan professionals en organisaties.
12. Maak ouders bewust dat seksuele voorlichting geven aan kinderen belangrijk is.

Arieke Sonnemans-Kazen